

KESKI-POHJANMAAN KYLÄOHJELMA

suunnitelmalliseen kylätoimintaan
2002 - 2006

KESKIPOHJALAISET KYLÄT RY
BYARNA I MELLERSTA ÖSTERBOTTEN RF

LUKIJALLE

Keski-Pohjanmaan kyläohjelma on laatuaan ensimmäinen alueellamme. Ohjelma kattaa vuodet 2002-2006 ja se on tarkoitettu kaikille kylätoiminnasta kiinnostuneille. Kyläohjelman runkona on noin 70 kylän haastattelut, jotka on suoritettu Keskipohjalaiset Kylät ry:n toimesta.

Kyläohjelman tekoa aloitettaessa ei ollut mitään kokonaiskuvaa siitä, minkälaisia kyliä alueellamme on. Kerättyjen tietojen perusteella maakuntamme kylät ovat vireitä ja toimivia. Kylillä on tehty monia asioita asukkaiden parhaaksi. Silmiinpistävää on kuitenkin alueellemme tyypillinen ihmisten vaatimattomuus. Hyviä saavutuksia on paljon, mutta niistä ei ole kerrottu muille.

Kylien vireys antaa hyvän pohjan tulevalle kehitystyölle. Alueellamme on hyvät edellytykset päästä nopeasti eteenpäin, vaikka olemme maakunnallisen kyläohjelman laadinnassa viiveellä mukana verrattuna moneen muuhun maakuntaan.

Ohjelmaa on tehty hyvässä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, ja sitä on työstetty maakunnallisessa kyläseminaarissa 21. 2.2002 Kannuksessa. Kyläohjelman tekoon on saatu rahoitusta Maa- ja metsä-talousministeriöstä sekä Keski-Pohjanmaan liitosta. Lisäksi Kannuksen kaupunki avusti seminaari-kuluissa.

Lämpimät kiitokset kaikille ohjelman tekoon osallistuneille ja rahoitustahoille!

Toivomme, että tämä kyläohjelma vie osaltaan eteenpäin kylien asiaa ja kehitystä. Toivottavasti ahkerat asukkaat saavat aikaan myös sen, että joudumme päivittämään tämän ohjelman uudelleen jo vuonna 2004.

Keskipohjalaiset Kylät ry

Hallitus

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu
Lukijalle	1
Sisällysluettelo	2
Johdanto	3
Kylien nykytila	4
Tiivistelmä tavoitteista	6
Keski-Pohjanmaan kyläohjelman tavoitteet	7
A. Suunnitelmallinen kylätoiminta	
1. Kyläsuunnitelmat	9
2. Kuntakohtainen kyläsuunnitelma	9
3. Maakunnallisen kylätoiminnan tavoitteet	10
B. Painopistealueet	
1. Kylien asukasmäärän säilyttäminen ja lisääminen	11
2. Peruspalveluiden toimivuuden turvaaminen	12
3. Työmahdollisuuksien lisääminen	13
4. Nuorisotoiminta	13
Liitteet	14
Kylätoiminnan rahoitusmahdollisuudet	14
Mitä on kylätoiminta?	15
Kylätoiminnan käynnistäminen	17
Kunnan ja kylien välinen yhteistyö	18
Kyläsuunnitelman malli	19
Tilastotietoja kylistä	20
Toimivia vinkkejä kylätoimijoille	22

JOHDANTO

Kyläohjelma käsittelee aluksi kyliemme nykytilaa kyläkyselystä saatujen tietojen pohjalta. Kyselyt on tehty syyskuun 2001 ja helmikuun 2002 välisenä aikana haastatteleamalla kylien aktiivisia toimijoita. Tietojen pohjalta on laadittu kehittämistoimenpiteet, jotka jakaantuvat kahteen pääosaan. Ensin jäsennetään suunnitelmallisen kylätoiminnan organisointia ja toimintatapaa kylä-, kunta- ja maakuntatasoilla. Tämän jälkeen esitellään kylillä tarvittavien kehittämistoimien painopistealueet. Lopun liiteosassa on tietoja ja käytännön vinkkejä kylien kehittämiseen sekä kyläkyselyn tulosten yhteenveto kunnittain peruspalvelujen osalta.

Ohjelmassa tulee voimakkaasti esiin yhteistoiminta eri tahojen kanssa. Tämä on mielestämme paikallaan, jotta saamme pienen maakuntamme kaikki voimavarat käyttöön. Kylien tilanteen johtopäätökset on tehty kuntakeskusten ulkopuolisista kylistä, mikä on lähinnä käytettävissä olleiden resurssien sanelema raja. Kuitenkin on tärkeää kytkeä kuntakeskukset omiin kylisiin mukaan kehitystyöhön, koska yhteisiä kehittämiskohteita on huomattavan paljon. Lisäksi maakuntamme keskus Kokkola on kylille voimavara, ja toivottavaa olisikin, että asukasyhdistykset ja vastaavat lähtisivät mukaan yhteistyöhön.

Tavoitteena on, että niin hallinto kuin kylätkin saisivat tästä ohjelmasta tukea omalle työlleen.

Ohjelman kehittämisehdotukset on pyritty muotoilemaan niin, että varsinaiseen kehittämistyöhön voitaisiin päästä mahdollisimman pian.

Ohjelman rahoitus hankitaan useista avautuvista rahoituslähteistä. Yhteistyötä ja yhteisiä päämääriä on tässäkin syytä korostaa.

KYLIEN NYKYTILA

Keski-Pohjanmaan maakunta kattaa Kokkolan ja Kannuksen kaupungit sekä kymmenen kuntaa. Maakunta jakautuu kahteen seutukuntaan. Kokkolan seutukuntaan kuuluvat Himanka, Kannus, Kälviä ja Lohtaja. Kaustisen seutukuntaan kuuluvat Halsua, Lestijärvi, Perho, Veteli, Toholampi ja Ullava.

Alueen kaksi jokilaaksoa, Perhon- ja Lestijokilaaksot, muodostavat luonnollisia liikkumissuuntia kylien asukkaille. Maakunnassamme on noin 70 kylää ja 11 kuntakeskusta ja lisäksi Kokkolassa on myös kaupunginosia ja kyliä.

Kyläohjelmaa varten tehdyissä haastatteluissa kartoitettiin maakunnan kylien nykytilaa. Haastateltavina oli koko Keski-Pohjanmaan alueen kylien kyläyhdistysten tai kylätoimikuntien puheenjohtajia. Seuraavassa on näihin haastatteluihin perustuva yhteenveto.

Palvelut

Asiointipalvelut

Kiinteitä kyläkauppoja löytyy 16 kpl ja niiden lisäksi 30:ssä kylässä käy myymäläauto. Kesäisin kylissä toimii lisäksi joitakin kioskeja. Asiamiespostin palveluja löytyy 10 kylästä ja pankki-palveluita kahdesta. Nämä peruspalvelut ovat uhattuna, ja näin ollen kyläohjelmassa on ehdotuksia asiantilan parantamiseksi.

Opetus ja sivistystoimi

Kyläkouluja alueella on 30, ja näistä osa lopettamisuhan alaisina. Koulu on kylänsä veto-voimaisuustekijänä erittäin tärkeä. Koulujen kehittäminen on myös ohjelman kehityskohteita. Kirjastopalvelut vähenevät samaa tahtia koulujen kanssa. Kansalaispistojen kautta tapahtuva toiminta on kylillä vilkaista.

Sosiaalipalvelut

Vanhushuolto kuntakeskuksista käsin on yleistä ja kylien omia palveluita on satunnaisesti. Kyläavustajia ja perhepäivähoitajia löytyy muutamasta kylästä. Ikäihmisten osuus kylien asukasmäärästä kasvaa ja se luo mahdollisuuden kehittää kylille palveluita.

Liikenne

Linja-autoliikenne toimii kouluaikoina, muttei tyydytä kylien asukkaita. Kuitenkin liikkuminen kyliltä on avainkysymyksiä myös sellaisille, joilla ei ole autoa käytössä.

Liikenneolosuhteet

Alueemme päätiestö on kunnossa, mutta alemman tieverkon kunto ei alkuunkaan tyydytä kyläläisiä. Myös liikenneturvallisuudessa ja valaistuksessa oli paljon puutteita. Tietoliikenneyhteydet ovat satunnaisesti käytössä, ja mikäli esim. etätöitä aiotaan vakavasti kehittää, on laajakaistayhteyksien luominen kyliin ajankohtaista.

Harrastustoiminta

Kylillä on vilkasta harrastustoimintaa ja yli 90 % kylistä oli järjestänyt ja kehittänyt harrastus-toimintaa kyläänsä. Kylillä on lukuisia toimijoita eri yhdistyksissä. Luontoa ja ympäristöä on hyödynnetty ja esim. rakennettuja luontopolkuja löytyi 24:ltä kylältä.

Työpaikat ja väestö

Kylien väestörakenne on pääsääntöisesti vielä toimiva. Kouluikäisiä löytyy joitakin vuosia vielä hyvin. Vanhusten osuus väestöstä kuitenkin kasvaa, mikä lisää haasteita.

Maatalous on maakuntamme kylissä peruselinkeinoja. Tilojen koko on kasvanut ja niiden hoito on todella vaativaa työtä.

Kylien asukkaiden työpaikat ovat kuitenkin pääosiltaan teollisuudessa ja palveluissa. Matkailulla ei vielä ole kovin voimakasta osaa työpaikoista. Tarkka tutkimus kylien elinkeinorakenteesta koko maakunnan alueella olisi paikallaan, sillä kylillä on paljon ammattitaitoista työvoimaa ja pohjaa elinkeinojen monipuolistamiselle.

Kylillä on yllättävän monipuolinen yrittäjäkunta, ja osissa kyliä on erittäin elinvoimaisia yrityksiä. Yhteistyö näiden yrittäjien kanssa luo uusia voimavaroja kylien kehittämiseen.

Asutus

Asutus on kylissä luonnollisesti omakotipainotteinen. Vuokrattavia asuntoja on noin 15:ssä kylässä. Asumattomia mutta kunnostuskelpoisia omakotitaloja on likimain joka kylässä. Tämä avaa mahdollisuuksia uusien asukkaiden etsimiselle kyliin. Kaavoitus oli vain alle kymmenessä kylässä. Jätehuoltopisteitä oli kylillä epätasaisesti. Vapaita tontteja oli saatavilla valtaosalla kyliä, osin kuntien omia ja osin yksityisiä. Tiedot näistä näyttivät olevan kuitenkin ostajan kannalta hankalasti saatavilla.

Kylätoiminta

Puolella Keski-Pohjanmaan kylistä on kyläläisten yhteisiä kokoontumistiloja, eli 36 kpl. Kyläyhdistyksiä on noin 40 kpl ja lisäksi on noin 15 kpl muita tahoja, jotka toimivat myös mukana kylätoiminnassa. Järjestäytymisaste on kuitenkin alaisempi. Jonkin asteisia kyläohjelmia löytyy 17 kpl.

Kylillä on monipuolista toimintaa. On järjestetty juhlia, kilpailuja, talkoita, tapahtumia, rakennettu kylätaloja ja kunnostettu maisemaa. Monella kylällä on ollut myös omia työntekijöitä. Kylien historiaa ja perinnettä on tallennettu ja julkaistu.

Usealla kylällä oli meneillään jokin kehittämistyö ja suunnitelmissa oli uusia kohteita. Tiedotustoiminta kylillä oli hoidettu kiertokirjein, lehtien, puhelimen ja muiden välineiden kautta. Kylän sisäinen tiedottaminen näytti toimivan useassa paikassa. Tiedottaminen kylästä ulospäin näytti olevan lehtijuttujen varassa. Tämä on kylille suuri haaste tulevaisuutta ajatellen.

Taulukkomuodossa oleva yhteenveto kylistä on tämän ohjelman liitteenä samoin kuin kylien yhteystiedot. (Liite 5, sivu 20)

TIIVISTELMÄ TAVOITTEISTA

- A** Suunnitelmallinen kylätoiminta
- 1. **Kylätoiminnan käynnistäminen ja ylläpitäminen**
 - 1.1 Kyläohjelmat
 - 1.2 Kuntakohtaiset kylien suunnitelmat
 - 2. **Maakunnallinen kylätoiminta**
 - 2.1 Yhteistyöfoorumi
 - 2.2 Maakunnalliset kyläpäivät ja Vuoden kylän valinta
- B** Kehittämisen painopistealueet
- 1. **Kylien asukasmäärän säilyttäminen ja lisääminen**
 - 1.1 Kylän uuden asukkaan tietopaketti
 - 2. **Peruspalveluiden toimivuuden turvaaminen**
 - 2.1 Asiointipalvelujen tavoitettavuus
 - 2.2 Ammattimaisia terveydenhoitopalveluita
 - 2.3 Kyläkoulujen kehittämistyö
 - 3. **Työmahdollisuuksien lisääminen**
 - 3.1 Kyläyrittäjyysmallien testaaminen ja kehittäminen
 - 4. **Nuorisotoiminta**
 - 4.1 Nuorison kylätoiminta

Yleiset tavoitteet (malli)

	Miehet	Naiset	yhteensä
Uudet työpaikat	4	8	12
Säilytettävät työpaikat	8	12	20
Uusia yrityksiä	2	4	6
Uusia yhteistyörenkaita			5
Koulutettuja (kpl)	40	60	100

Keski-Pohjanmaan kyläohjelman tavoitteet

Tavoitteena on saada alueen kyläyhteisöt pitkäjänteiseen ja suunnitelmalliseen kehittämistoimintaan ja yhteistyöhön. Kylätoiminnassa hyödynnetään kylän kaikkia voimavaroja. Kylän kehittämisen lähtökohdaksi on kylän historia ja perinne, mikä ohjataan tukemaan kylän elinvoimaisuutta. Ohjelmakauden aikana kyläyhteisöt oppivat kehittämään kyläänsä laaja-alaisesti. Menetelminä ovat kyläsuunnitelman laatiminen ja toteuttaminen, lausuntojen antaminen ja eri yhteistyö- ja rahoittajatahojen tuen hakeminen kylän kehittämisesteiden poistamiseksi.

Kyliä, kuntien, eri hallintotahojen yhteistyötä ja toimintaa kehitetään maakunnallisesti siten, että eri toimijoille löytyy kullekin oma roolinsa kylien kehittämisessä. Yhteisenä tavoitteena on pyrkiä kehittämään kyliä kokonaisuuksina.

Keski-Pohjanmaan kyläohjelman määrälliset tavoitteet

Uudet ja päivitettyt kyläsuunnitelmat	30 kpl
Kuntakohtaiset kylä- ja yhteistyösuunnitelmat	4 kpl
Kehittämishankkeet	4 kpl
Koulutuspäiviä	200 kpl

A. SUUNNITELMALLINEN KYLÄTOIMINTA

1. Kylätoiminnan käynnistäminen ja ylläpitäminen

1.1 Kyläsuunnitelmat

Kyliä kehittäminen tapahtuu kyläsuunnitelmien avulla. Kyläsuunnitelmat laaditaan kokonaisvaltaisiksi (liite 1) ottaen kuitenkin huomioon kylätoiminnan lähtökohdat kylällä sekä kylän valmius toteuttaa tehtyä suunnitelmaa. Kyläsuunnitelmien tulee johtaa käytännön toimintaan.

Kyläsuunnitelman teko tarjoaa jokaiselle kyläläiselle mahdollisuuden osallistua oman elinympäristön kehittämiseen. Kyläsuunnitelman tekeminen tulee perustua kylältä tulevaan tarpeeseen ja toteuttaa kyläläisten toiveita. Sen tulee olla kaikkien kylällä toimivien järjestöjen työväline ja siinä hyödynnetään kaikkien osaamista. Kyläsuunnitelmiin tulee liittää riittävä määrä koulutusta kylätoiminnasta ja hanketyöstä.

1.2 Kuntakohtainen kylien suunnitelma

Kun varsinaisia kyläsuunnitelmia on kunnassa riittävästi, on kehityksen seuraava vaihe kyläsuunnitelmien kuntakohtainen kokoaminen ja hyödyntäminen. Mukana ovat myös kuntakeskukset, mikä lisää voimavaroja. Kuntakohtaisissa suunnitelmissa pyritään luomaan kunnan kylien vahvuuksista osaamiskeskustoja, jotka hyödyttävät muita kyliä niin alueellisesti kuin koko maakunnan alueella.

Sekä kyläsuunnitelmissa että kuntakohtaisissa ohjelmissa on tärkeänä lähtökohdaksi se, että jokainen kylä kehittää itseään haluamaansa suuntaan. Alhaalta ylöspäin -malli on ainoa oikea toimintatapa kestävässä kehityksessä kylätoiminnassa. Muiden tahojen tulee tukea tätä kyläläisten esittämää kehitystyötä.

Kylätoiminnan kehittyminen on kylän kokonaisvaltainen prosessi, jossa kaikki asiat liittyvät toisiinsa. Tämän ohjelman liitteissä tarjotaan virikkeitä käytännön kokemuksista kylätoiminnassa. Kaikki kehitystyö on kuitenkin viime kädessä kiinni kylien omista toimijoista. (Käytännön vinkkejä kehitystyölle liite 2,3,4)

2. Maakunnallinen kylätoiminta

2.1 Maakunnallinen kylätoiminta – yhteistyöfoorumi

Maakunnallisen kylätoiminnan tavoitteena on kehittää omaehtoisen kylä- ja asukastoiminnan maakunnallista toimintaympäristöä. Keskeisiä toimintoja ovat tiedotus, koulutus sekä yhteisten tapaamisten ja tapahtumien järjestäminen.

Kyliä kehittämistä tapahtuu maakunnallisesti monilla tahoilla, esim. liikunta- ja nuorisoseuroissa, maatalous-, sosiaali- ja kulttuurijärjestöissä sekä paikallisissa toimintaryhmissä. Näitä tarvitaan edelleen edistämään kylien elinehtoja. Kehittämistoiminnan yhteensovittamista on tarpeen tehostaa. Ohjelmakauden aikana yhteistyötä kehitetään niin, että saadaan aikaan selkeät ja toimivat roolit kylien eri kehittäjätahoille.

Keski-Pohjanmaan kylä- ja asukastoiminnan maakunnalliseksi yhteistyöfoorumiksi perustettiin vuonna 2000 Keskipohjalaiset Kylät ry – Byarna i Mellersta Österbotten rf, johon voivat liittyä jäseniksi maakunnan kaikki kylä- ja asukastoimintaa tekevät yhdistykset. Se laatii ja päivittää maakunnallisen kyläohjelman, johon kootaan kylille yhteiset tärkeät toimintalinjat ja painopistealueet, joihin kehittämistoimia ja -varoja pyritään suuntaamaan.

Maakunnallinen kylätoiminta toimii myös uinuvien kylien aktivoijana. Lisäksi se edistää maakunnan kylien vuorovaikutusta toisten maakuntien ja valtakunnallisen kylätoimintaliikkeen kanssa sekä edistää alueen kylätoiminnan kansainvälistymistä. Tavoitteita toteutetaan maakunnallisilla ja eri alueiden yhteishankkeilla.

2.2 Maakunnallinen kyläasiamies

Maakunnallisen kyläohjelman toteuttamiseksi luodaan Keski-Pohjanmaalle kyläasiamiesmalli, jolla huolehditaan kylä- ja asukastoiminnan tiedotuksesta, koordinoimisesta ja pitkäjänteisestä kehittämistyöstä. Palkatun kyläasiamiehen saaminen jokaiseen maakuntaan on keskeinen tavoite myös valtakunnallisessa kyläohjelmassa Kylätoiminnan suuntaviivat 2000-2002.

Kyläasiamiehen tehtäviä voi hoitaa yksi tehtävään palkattu henkilö tai tehtävän hoitoon voidaan luoda malli, jossa yksittäisiä tehtäviä hoidetaan eri puolella maakuntaa. Tehtävät kootaan yhteen ja toteutetaan maakunnallisen kylien yhteenliittymän toimesta.

2.3 Maakunnalliset kyläpäivät ja Vuoden kylän valinta

Keskipohjalaiset Kylät ry järjestää vuosittain maakunnalliset kyläpäivät sekä valitsee maakunnallisen vuoden kylän yhteistyössä Keski-Pohjanmaan liiton kanssa. Maakunnalliset kyläpäivät sekä Vuoden keskipohjalaisen kylän valinnalla tuodaan esiin tuloksellista kylätoimintaa.

B. KEHITTÄMISEN PAINOPISTEALUEET

Painopisteiden valinta perustuu lähtötilanteen kartoitukseen ja tulevaisuuden ennakkointiin. Tarkoituksena on tukea ohjelman avulla kyliä ja siellä asuvia ihmisiä kehittämään kylistään elinvoimaisia omatoimisia selviytyjiä, jotka ennakkoluulottomasti tekevät yhteistyötä eri tahojen kanssa.

1. Kylien asukasmäärän säilyttäminen ja lisääminen

1.1 Kylän tulevan asukkaan tietopaketti

Ohjelmakauden aikana kylille luodaan valmiuksia hankkia kylille uusia asukkaita. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi kylissä tulee selvittää ja tuoda esiin mahdolliset myynti- ja vuokra-asunnot, tontit ja kylän palvelut sellaisella tavalla, että myös mahdolliset tulevat asukkaat voivat saada niistä tiedon.

Kylätoiminnassa kehitetään valmiuksia tiedottaa kylästä asuinpaikkana. Kylästä tiedottaminen ja esim. tonttimarkkinointi vaativat asennemuutosta ja yhteistoimintaa. Uusia asukkaita haluavien kylien on tärkeä kehittää kylän tiedotustoimintaa. Tiedottamisessa tulee käyttää useita välineitä ja kanavia, jotta tavoitetaan väestö, jota kiinnostaa muutto kylään. Kylän internet sivut tarjoavat tähän hyvän mahdollisuuden, jos kylän sivuille on pääsy linkin avulla kunnan kotisivuilta.

Kylän tulevan asukkaan tietopaketissa tulee löytyä tiedot kylän palveluista, koulu- ja päivähoitojärjestelyistä, työpaikoista, harrastusmahdollisuuksista ja erityispiirteistä.

Tiedottamisen rinnalla tulee kehittää kylän viihtyvyyttä. Kylän asuinympäristön viihtyvyyttä kehitetään esim. siistimällä ja kunnostamalla ympäristöä, kehittämällä harrastusmahdollisuuksia ja luontoretkikohteita. Vetovoimaisuuden kannalta puutteelliseksi havaitut asiat kannattaa ottaa kyläsuunnitelman kehittämiskohteiksi, esim. liikenneturvallisuussuunnitelma tai kartoitus kylämaiseman kunnostuskohteista.

Kylien edun mukaista valmiuksien luomista kyläläisille on kylien kokonaisvaltainen suunnittelu ja kaavoitus, jossa huolehditaan sekä kylän nykyisten että tulevien asukkaiden asuinympäristöstä ja asuinpaikkaan liittyvistä toiveista. Kuntien kehittämissuunnitelmiin pyritään saamaan laajoja kunnostustoimia, joissa lähtökohtana on kyläympäristöjen viihtyvyys.

2. Peruspalveluiden toimivuuden turvaaminen

2.1. Asiointipalveluiden tavoitettavuus

Asiointipalveluiden tavoitettavuutta kehitetään tukemalla peruspalvelujen saamista kyliin. Lähtökohtana on ennestään jo toimivien palveluiden kehittäminen edelleen niin, että puuttuvat palvelut voitaisiin tuottaa kylillä jo siellä jo muutoinkin toimivien tahojen kautta. Monipalvelupisteiden lähtökohtana olisi yrittäjävetoisuus, esim. myymäläauto josta olisi saatavilla myös esim. terveydenhoitopalveluja. Monipalvelupiste voisi sijaita myös kiinteästi kylällä.

Ohjelmakaudella tehtävissä kyläsuunnitelmissa kartoitetaan mahdollisia yrittäjiä ja eri tahojen yhteistyön avulla parannetaan edellytyksiä kauppa-, posti- ja pankkipalveluiden saatavuuden turvaamiseksi.

2.2. Ammattimaisia terveydenhoitopalveluita

Kehitetään yrittäjämäistä terveydenhoitopalveluiden tuottamista, johon voi liittyä yhteistyötä myös kuntien, eri yhdistyksien sekä vapaaehtoistyön kanssa. Palveluiden pysyvyyden turvaamiseksi suositetaan ensisijaisesti sellaisia toimintamalleja, joissa palveluiden tuottajat saavat työstään normaalin korvauksen. (liite 5,7)

2.3. Kyläkoulujen kehittämistyö

Kehitetään kyläkoulujen välistä yhteistyötä ja uusia toimintamalleja koulujen säilymiseksi. Kehitetään koulun ja kylän välistä yhteistyötä sisällyttämällä kylätoiminta ja järjestötyö osaksi koulujen opetusohjelmaa. Kehitetään kouluista toimintakeskuksia yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa. Kyläkouluja kehitetään niin, että niistä voisi tulla tietoverkkopalvelujen palvelupisteitä.

3. Työmahdollisuuksien lisääminen

3.1. Kyläyrittäjyysmallien testaaminen ja kehittäminen

Kylätoiminta on edennyt 1990-luvulla yhä enemmän elinkeinojen kehittämisen suuntaan. Kyläsuunnitelmien yhteydessä kartoitetaan olemassa olevat työpaikat. Tältä pohjalta kylille etsitään uusia työmahdollisuuksia hyödyntäen kylien perinnettä, historiaa, rakennuskantaa, palveluita, kylämaisemaa ja sosiaalipalveluita. Maakunnan eri puolilla olevan osaamisen avulla edistetään yrittäjyyttä. Keskeinen sija on tiedonvälityksellä ja sellaisella koulutuksella, jossa

kyläläiset havaitsevat uuden työn ja työpaikkojen mahdollisuuksia. Kylärittäjyyden kehittämiseksi tulee myös yhdistää eri toimintoja, tavoitteena pysyvien työpaikkojen luominen ja olemassa olevien säilyttäminen. Luodaan halukkaille kylille räätälöityjä, kyläläisten omia, yritysmaalleja kehittämään kylää ja sen työpaikkoja sekä palveluita.

Yhteisöllistä yrittäjyyttä kehitetään mm. EQUAL-yhteisöaloitteen maakunnallisessa hankkeessa, joka toteutetaan osana valtakunnallista kylätoimijoiden Kylätalous –EQUAL –hanketta. (liite 4,5 eri ideoista).

4. Nuorisotoiminta

Nuorten poismuuton vähentäminen ja paluumuuton edistäminen on keskeisiä asioita kylien elinvoiman kannalta. Nuorten maaseutumyönteistä asennoitumista edistävät myönteiset kokemukset kotikylästä. Nuorten viihtymistä maaseudulla edistetään mm. järjestämällä nuorille mahdollisuuksia kansainväliseen vuorovaikutukseen.

4.1. Nuorison kylätoiminnan kehittäminen

Kehitetään maakunnallisten järjestöjen kanssa nuorison kansainvälisyyteen tähtäävää järjestö-toimintaa. Kylätoiminnassa huomioidaan nuorten erityisaidot ja heille pyritään löytämään tehtäviä kylätoiminnassa. Kehitetään ideapankki, josta opiskelijat voivat hakea aiheita eri oppilaitoksissa tehtäviin lopputöihin. Kyläsuunnitelmissa otetaan huomioon nuorten erityistarpeet, kuten kokoontumistilat ja harrastusmahdollisuudet.

Liitteet

- 1) Mitä on kylätoiminta
- 2) Kylätoiminnan käynnistäminen
- 3) Kunnan ja kylän välinen yhteistyö
- 4) Kyläsuunnitelmamalli
- 5) Tilastotiedot kylistä
- 6) Toimivia vinkkejä kylätoimijoille
- 7) Ideoita kyläyrittäjyyteen
- 8) Kylätoiminnan yhteistyökumppanit ja rahoittajat

Keskipohjalaiset kylät ry

Hallitus:

Jaakko Hautamäki, pj
kannus.seura@kannus.fi

Matti Mustajärvi, siht
matti.mustajarvi@kaustinen.fi

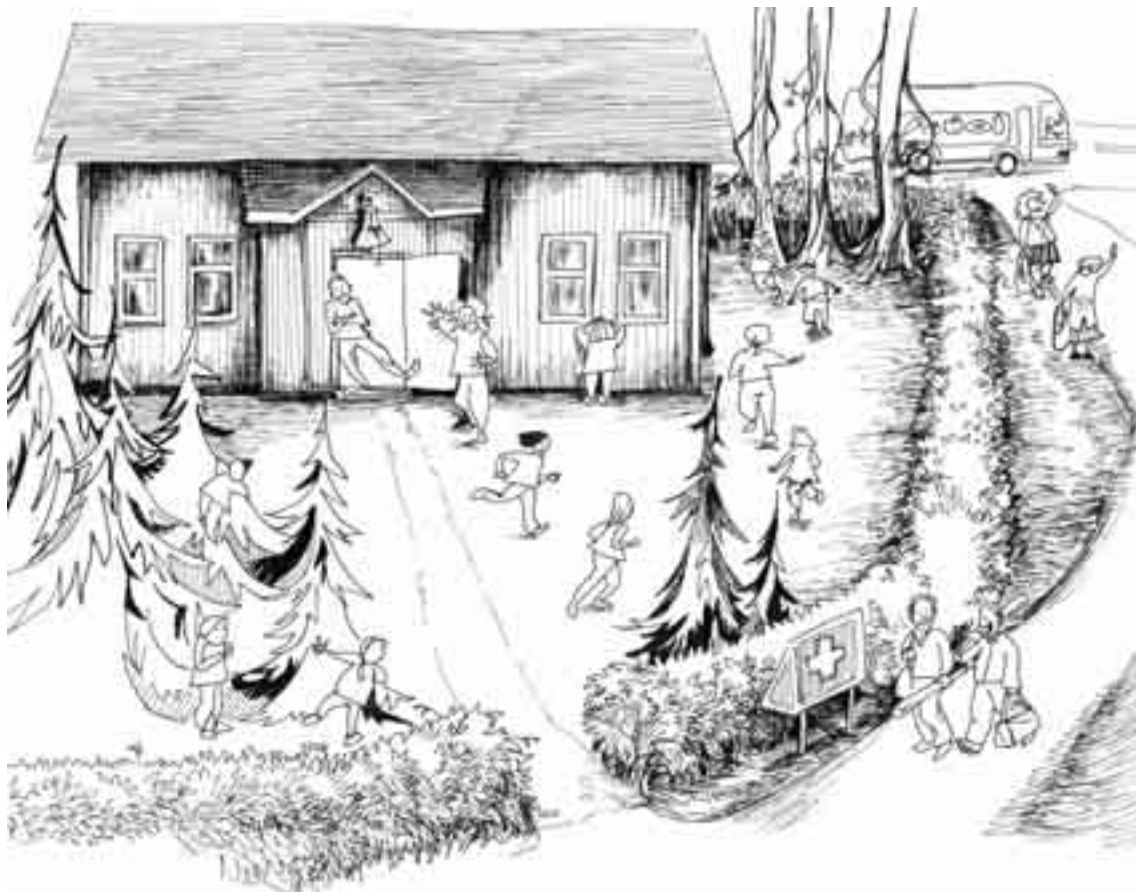
Pirjo Palosaari-Penttilä, vpj
pirjopa@kaustinen.fi

Iiris Jurvansuu
iiris.jurvansuu@kase.fi

Päivi Patana
paivi.patana@veteli.fi

Esa Erkkilä
esa.erkkila@kotinet.com

Tarja Riitamo
riitamo@huominen.com

Kylätoiminta - mitä se on?

Kylätoiminnalla on yhteiskunnallinen tilaus

Kylätoiminta syntyy vastauksena kylän konkreettisiin tarpeisiin.

Nykyisin vallitsee yleinen demokratiavaje. Yhteiskunta, jossa ihminen asuu, elää ja toimii, kasvaa niin suureksi tai niin epäselväksi, ettei hän enää koe voivansa vaikuttaa elämäänsä haluamallaan tavalla.

Identiteetin tarve syntyy maailmankuvan avartuessa. Oma kylä voi olla se turvallinen paikka, jota homosapiens tarvitsee yhä enemmän maailman laajetessa ja muuttuessa.

Pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta on menettänyt uskottavuutensa. Emme enää usko, että yhteiskunta lisääntyvine voimavaroineen ratkaisee ongelmamme, jos vain odotamme valmista

Kylätoiminnan tuntomerkkejä

Kylätoiminta on vapaaehtoista. Ihmiset osallistuvat siihen vapaasta tahdostaan kuten muuhunkin järjestötoimintaan. Tämä johtaa siihen, että voimavarat ovat niukat mutta ptimaalisesti hyödynnetyt.

Kylätoimikunta ei ole sidosryhmä vaan maantieteellinen alue.

Kylätoiminnan päämääränä on kylän ja sen asukkaiden hyvinvointi. Kylätoimikunnilla on siis mitä monenlaisimpia tehtäviä. Tämä edellyttää valmiutta mitä erilaisempaan toimintaan.

Kylätoiminnan todellinen sielu ja voima piilee kylätoiminnan itsenäisyydessä - ei vain muodollisesti vaan myös käytännössä. Kukaan muu ei voi puhua kylien nimissä paitsi kylät itse. Kukaan ei johda toimintaa valmiiden kampanjoiden avulla. Yksittäisen kylän edut ovat ratkaisevimpia, eivät ylhäältäpäin määritellyt yhteisedut.

Kylätoimikunta on usein nyky-yhteiskunnan "jokapaikan jantunen". Itsenäisyys ei johda eristäytymiseen vaan yhteistyöhön muiden kylien, yritysten, kunnan, paikallisten viranomaisten, jopa EU:n kanssa. Päämääränä on vahvistaa kylää, ei muiden käsikassarana oleminen.

Kylätoiminta organisaationa ja aatteena

Kylätoiminta on pikemminkin aate kuin organisaatio. On olemassa perinteisiä järjestöjä (esim. nuorisoseuroja ja kotiseutujärjestöjä), jotka täyttävät kaikki kylätoimikunnalle asetetut vaatimukset, organisaatiomuotoa lukuunottamatta. On olemassa järjestöjä, joita sanotaan kylätoimikunniksi, mutta joilla ei ole mitään kylätoimikunnan tuntomerkeistä.

Kylätoiminta järjestäytyy ajankohtaisten tarpeiden mukaan. Organisaatiomuodot ovat hyvin erilaiset siksi, ettei ole olemassa mitään sääntöjä siitä, millaisia niiden pitäisi olla. On vain olemassa hyviä esimerkkejä.

Kylätoiminta on demokraattista. Epädemokraattinen kylätoimikunta on kuolleena syntynyt tai kuolemaantuomittu, koska sen ainoa voimavara on kyläläisten aktiivisuus. Toiminnalla täytyy voida vaikuttaa. (Muussa tapauksessa ihmiset katsovat mieluummin TV:tä kylätoimikunnan järjestäessä talkoita).

Suomen kylätoiminta ry(*) kylien palveluksessa

Parhailtaan on rakenteilla kylätoimintaa tukeva verkosto. Sen tarkoituksena on antaa niitä palveluja ja sitä tukea, mitä kylät haluavat - ei muodostua perinteiseksi kattojärjestöksi.

Suomen kylätoiminta ry:n kautta kylät saavat ennen kaikkea tietoa ja apua yhteyksien solmimiseen lähikyliin, mutta myös yhteyksiä yli rajojen.

Suomen kylätoiminta ry. auttaa kyliä käyttämään paikalliseen kehittämiseen tarkoitettuja uusia työvälineitä, esim. EU-ohjelmia sekä kansallisia vastineita.

Kylätoiminnan tulevaisuus.

Tulevaisuus voi kuulua kylille. Juuri nyt luomme ja valitsemme tulevaisuuttamme

Peter Backa, Svensk Byaservice

* *Keskipojalaiset kylät ry toimii kylien palveluksessa maakunnassa ja toteuttaa myös tekstin kohtia 13-15*

Kylätoiminnan käynnistäminen

Säännöllisyys

Kylän kehittämisen peruslähtökohta on se, että kylän asioita pohditaan säännöllisesti. Yksi iso tempaus ja sen jälkeen vuoden hiljaisuus ei kehitä kylää kuin hetken. Liian isojen kehittämiskohteiden valitseminen kylän voimavaroihin nähden voi päinvastoin sammuttaa kylätoiminnan pitkäksiin aikaa.

Ideasta käytäntöön

Kylän kehittäminen lähtee ideasta; se voi olla jokin yksittäinen kohde tai sitten kylä- suunnitelma. Mutta pelkkä idea ei vielä ole kylätoimintaa. Niitä tahoja, jotka sanovat, mitä pitäisi tehdä, on valtavan paljon, mutta niitä, jotka toteuttavat idean, on taas paljon vähemmän.

Idean muuttaminen käytännöksi edellyttää yhteistä tahtoa. Riippumatta siitä missä vaiheessa kylä on kehityksessään tämä yhteinen tahto tulee löytää. Jos kylällä ei ole ollut kylätoimintaa tai se on heikkoa, tämä yhteinen tahto voi olla joidenkin ihmisten näkemys siitä, miten tämä kylä kehittämistä haittaava este poistetaan. Kun kylätoiminta on järjestäytyntä, tämän kylän yhteisen tahdon löytäminen tapahtuu kyläyhdistyksessä.

Kun on löytynyt yhteisesti sovittu asia, jota kehitetään, niin asialle on ensiarvoisen tärkeää, että jotain näkyvää kehittämistä tapahtuu mahdollisimman pian siitä kun työ on alkanut. Suomalainen ei nimittäin usko ennen kuin itse näkee, että jotain todella tapahtuu.

Tiedotus

Kun kehitetään kylätoiminnan avulla, asioista tiedottaminen on paras tapa poistaa esteitä kehittämistyöltä. Avoin, nopea ja oikea tiedottaminen sitoo ihmisiä mukaan toimintaan. Tiedottamiseen kuuluu myös palautteen pyytäminen kyläläisiltä, näin he kokevat voivansa vaikuttaa asioihin. Erilaisia välineitä tiedottamiseen on esim:

- kokoukset, palaverit
- kiertokirjeet, kuntatiedotteet
- lehdistö, omat kylälehdet, internetsivut, tv, radio

Kylätoiminnalla vaikuttaminen

Kun halutaan vaikuttaa oman asuin ympäristön kehitykseen nousee kylätoiminta ylivoimaisesti parhaaksi välineeksi. Yhteiseen tahtoon perustuva toiminta, joka on saanut luotettavuutta myös kylän ulkopuolella on hyvä väline viedä asioita eteenpäin.

Kylätoiminnan uskottavuus perustuu siihen, että se on pitkäjänteistä, luotettavaa, tasa-puolista ja sopivasti rajoja rikkovaa. Tällainen kylätoiminta auttaa kylää niiden ongelmien poistamisessa, joita julkinen hallinto ei aina havaitse tai asia ei "kuulu" minkään tahon hoidettaviksi.

Kunnan ja kylien yhteistyö

Aloite kyliltä

Kunta ei voi tehdä kylätoimintaa, mutta se on erinomainen yhteistyökumppani alueensa kylille. Kylien tulee kuitenkin ennen yhteistoimintaa pyrkiä tahollaan pohtimaan asioita, tekemään luotettavaa kylätoimintaa ja tämän jälkeen ottaa yhteyttä kuntaan, jotta kyläläisten käytännön ongelmiin löytyisi ratkaisu.

Voimavarat yhteen

Eri kuntien kylät ovat erilaisia ja myös kunnan sisällä on erilaisuutta. Kaikkien kylien yhteen saaminen kehitystyöhön on tärkeää, jotta myös sellaiset kylät, jotka ovat kehitystyön alkuvaiheessa, saisivat näin tukea työlleen.

Kuntien voimavarat ovat nykyisin varsin niukat, mutta yhteistyössä eri asukasyhdistysten kanssa kunnat voivat auttaa pienemmällä taloudellisilla panostuksilla asukkaitaan. Myös projektien kautta tapahtuva hankkeiden tai hankekokonaisuuksien tukeminen kuntaosuuksien avulla on tärkeää.

Tiedonkulku

Tiedonkulku kuntalaisten ja kunnan välillä ei välttämättä toimi molempiin suuntiin hyvin. Säännölliset tapaamiset ja yhteydenpidot kylien ja kunnan välillä poistavat tätä ongelmaa ja moni ongelma poistuu, kun tiedonkulkua lisätään.

Hallinnon apuväline

Eri viranomaistahot joutuvat toiminnassaan ottamaan huomioon niiden ihmisten mielipiteet, joita asia koskee. Hyvä kylätoiminta on myös apuväline hallinnolle, sitä kautta tavoitetaan niitä ihmisiä, joita asiat koskevat. Kylätoiminnan avulla voidaan myös ratkaista ongelmia jopa ennen kuin ne ovat syntyneet.

Alhaalta ylöspäin

Vain silloin kun kyliä kehitetään alhaalta ylöspäin mallilla, voi kylätoiminta olla kestävä.

Kyläsuunnitelma

Taustatiedot kylästä

- asukasluku ikäryhmittäin, ruokakuntien määrä
- kylän elinkeinot ja yritykset, yhteystiedot
- kylän järjestöt ja yhdistykset sekä niiden osallistuminen kylän kokonaisvaltaiseen kehittämiseen sekä sitoutumisen käytännöt
- Kuvaus kylän toiminnasta
- Luonnon- ja kyläympäristön resurssit, nähtävyydet ja investoinnit (liikuntapaikat, kylän yhteiset ja julkiset rakennukset ja rakenteet, liikenneyhteydet, tiestö, käyttämättömänä oleva rakennuskanta, tontit, kaavat)
- Kylän sitoutuminen kylän ulkopuoliseen yhteistyöhön
- Kylätapahtumat, perinne- ja kulttuuritoiminta
- Tontti- ja asuntopörssi, vuokra- ja tukiasunnot
- Kylän sisäiset vahvuudet ja heikkoudet
- Kylän ulkoiset mahdollisuudet ja uhkat

Toiminnassa olevat hankkeet

- Hankkeiden seuranta ja kirjaaminen

Kylän kehittämissuunnitelma

- Kylän kokonaisvaltainen kehittämissuunnitelma. Kirjataan eri tahojen kanssa tapahtuva kylän kehittämis- ja hanketoiminta:
 - a) kylän omana toteutuksena
 - b) kylien yhteisesti toteuttamana
 - c) kylän ja kunnan/seutukunnan toteuttamana
 - d) EU-rahoitteisena tai muuna julkisella rahoituksella tuettuna kylähankkeena
 - e) kehittämiskohteiden toteuttamisen rahoitustarve, aikataulu ja tärkeysjärjestys
 - f) ylläpitokustannusten suunnittelu, kohteen valmistumisen jälkeen tapahtuva toiminta, rahoitus, ylläpito ja maisemanhoitotoimet
 - g) kylän järjestöjen kesken laadittu yhteistyösopimus hankkeiden suunnittelusta, toteuttamisesta niiden taloudenpidosta ja raportoinnista

Yksittäiset hankehakemukset ja kehittämissuunnitelmat

- Kehittämishankkeiden välinen yhteistyö
- Kylien kehittämishankkeet hyödyntävät muissa hankkeissa aiemmin syntyneet hyvät käytännöt ja osaamisen

Kyläsuunnitelma kannattaa tehdä kylän oman lähtötilanteen mukaan.

Vielä tärkeämpää kuin suunnitelma, on se että suunnitelmaa myös aletaan toteuttaa.

Kyllillä olevat palvelut

Kylien asukasmäärät

A=1-100, B= 101-200, C=201-300, D=301-400, E= 401-500, F= >500

Halsua

Kylä	As. määrä	Kauppa	Kauppa-auto	Posti	Koulu	Kylä suunn.	Kylätalo
Hietalahti / Karhulahti / Lehtomaa	A	-	-	-	-	-	-
Kanala	B	-	+	-	-	+	+
Liedes	A	-	+	-	-	+	+
Marjusaari / Kannisto / Karhukorpi	A	-	+	-	-	-	-
Meriläinen	B	-	+	-	+	-	+
Ylikylä	D	+	-	+	+	-	-

Himanka

Kylä	As. määrä	Kauppa	Kauppa-auto	Posti	Koulu	Kylä suunn.	Kylätalo
Hillilä	D	+	-	-	+	-	-
Himankakylä	A	-	+	-	-	-	-
Pahkala / Pernu	C	-	+	-	+	+	+
Rautila / Parkas	A	+	-	-	-	-	-
Tomujoki	B	-	+	-	-	-	+
Torvenkylä	A	+	-	-	-	-	-

Kannus

Kylä	As. määrä	Kauppa	Kauppa-auto	Posti	Koulu	Kylä suunn.	Kylätalo
Eskola	E	+	+	+	+	+	+
Korpela	C	-	+	-	+	-	+
Kungas / Ylivierre	B	-	+	-	-	-	+
Mutkalampi	D	-	+	-	+	-	+
Roikola	D	-	+	-	+	-	+
Välikannus	D	-	+	-	+	-	+

Kaustinen

Kylä	As. määrä	Kauppa	Kauppa-auto	Posti	Koulu	Kylä suunn.	Kylätalo
Jylhä	C	-	-	-	+	+	+
Järvelä / Varila / Virkkala	F	-	-	-	+	-	-
Kirkonkylä	F	+	-	+	+	-	+
Köyhäjoki	E	-	+	-	+	+	+
Nikula	B	-	-	-	-	-	-
Puumala	D	-	-	-	+	-	+
Salonkylä / Viiperi	D	-	-	-	+	-	+
Tastula / Vintturi	C	-	-	-	+	+	+

Kälviä

Kylä	As. määrä	Kauppa	Kauppa-auto	Posti	Koulu	Kylä suunn.	Kylätalo
Peltokorpi	D	-	+	-	+	-	-
Ridankylä	B	-	+	-	-	-	+
Riippa	B	-	+	-	+	-	-
Ruotsalo	F	-	-	-	+	-	-

Lestijärvi

Kylä	As. määrä	Kauppa	Kauppa-auto	Posti	Koulu	Kylä suunn.	Kylätalo
Syri	B	-	+	-	-	-	-
Yli-Lesti	C	-	+	+	+	+	+

Lohtaja

Kylä

	As. määrä	Kauppa	Kauppa-auto	Posti	Koulu	Kylä suunn.	Kylätalo
Alaviirre	C	+	+	+	+	-	-
Karhi	C	-	+	-	-	+	-
Marinkainen	F	+	+	+	+	-	+
Uusikylä	A	-	+	-	+	-	-
Väliviirre	B	-	+	-	-	-	+

Perho

Kylä

	As. määrä	Kauppa	Kauppa-auto	Posti	Koulu	Kylä suunn.	Kylätalo
Jänkä / Korpela / Mustasaari	A	-	-	-	-	+	+
Kirkonkylä Perho	F	+	-	+	+	-	-
Kivikangas / Haukka	A	-	-	-	-	-	+
Möttönen / Korkeakangas	D	+	-	+	+	+	+
Oksakoski / Kokkoneva	D	+	-	+	+	+	-
Peltokangas	B	-	-	-	-	+	+
Salamajärvi / Mökälä	A	-	-	-	-	-	+
Taipale	B	-	-	-	-	-	-

Toholampi

Kylä

	As. määrä	Kauppa	Kauppa-auto	Posti	Koulu	Kylä suunn.	Kylätalo
Alakylä	B	+	+	+	+	-	+
Härkäneva	B	-	+	-	-	+	+
Häkkilä	B	-	+	-	-	-	+
Kleemola	B	-	+	-	+	-	+
Kotila-Koskela	B	-	+	-	-	-	+
Määttälä / Lahnalampi	C	-	-	-	-	+	+
Purontakanen	C	-	+	-	-	+	-
Sykaräinen / Hirvikoski	E	+	+	+	+	+	+

Ullava

Kylä

	As. määrä	Kauppa	Kauppa-auto	Posti	Koulu	Kylä suunn.	Kylätalo
Alikylä	B	-	+	-	-	-	-
Haapala / Korpi	B	+	+	-	-	-	+
Hanhisalo / Länttä / Honkala / Kallinki / Törbacka	D	-	+	-	-	-	-
Norppa / Seppi / Jääskä	A	-	+	-	-	-	-
Rahkonen / Neverbacka	C	+	+	+	+	-	+
Ullavan kirkonkylä / Herlevi	C	+	-	+	+	-	-

Veteli

Kylä

	As. määrä	Kauppa	Kauppa-auto	Posti	Koulu	Kylä suunn.	Kylätalo
Haukilahti	A	-	-	-	-	-	+
Kalliojärvi	B	+	-	-	-	-	+
Nykänen	A	-	-	-	-	-	-
Patana	C	+	-	+	+	+	-
Polso	A	-	+	-	-	-	+
Pulkkinen	C	-	+	-	+	-	+
Räyrinki / Isokylä	F	+	-	+	+	+	+
Sillanpää	B	-	-	-	-	-	+
Tunkkari	F	-	-	-	+	-	-
Kainu / Torppa / Heikkilä	F	+	-	+	+	-	-

Toimivia vinkkejä kylätoimijoille

Monipuolista kylätoimintaa Vintturilla ja Tastulassa

Kaustisen Vintturin ja Tastulan kylien yhteinen kyläyhdistys ViTatiimi ry perustettiin v. 1997 ja heti alkuvaiheessa jokainen kylien talous haastateltiin ja kyläläisten toivomukset kylien kehittämistä ja toiminnasta kartoitettiin. Tämän listan perusteella kylille on rakennettu jääkiekkokaukalo, linja-autojen odotuskopit, 12 km:n luontopolku Vitarinki laavuineen, n. 30 km latuverkosto sekä uusimpana työn alla olevana hankkeena on kylien väliselle pimeälle tieosuudelle katuvalojen rakentaminen. Tastulanjärven kunto huolestutti kyläläisiä ja kunnostussuunnitelmat ovat tällä hetkellä Länsi-Suomen ympäristölupavirastolla tutkittavana. Talkootyötunteja ei ole laskettu, kun näitä hankkeita on viety eteenpäin.

Joka kevät järjestetään maaliesiä hiihtokisoineen sekä alkukesästä Hintrekinlenkki ja Pikku Hintrekki-juoksut. Viime syksynä olivat Vitaringin avajaiset. Pientareiden siivoustalkoissa kyläläiset siivoavat tienpenkat aina Kirkonkylän rajamaille saakka. Näytelmäpiirillä on ollut kaksi ensi-iltaa sekä muita näytöksiä ja kuvateos ”Elämää ennen ja nyt Vintturilla ja Tastulassa” on julkaistu. ViTa-seikkailukerho on järjestänyt mm. tutustumiskäyntejä keilahalliin, kiipeilyseinälle sekä atsastustallille. Lasten leikkikenttätoimintaan on kesällä palkattu työntekijä sekä työllistämistuella kyläavustaja. Kyliä koskettavista tapahtumista on pidetty tiedotustilaisuuksia ja jokaiseen kotiin jaettavat tiedotteet muutaman kerran vuodessa ovat tehneet toimintaa tutuksi kaikille kyläläisille. Yhdistykseltä löytyy myös omat kotisivut osoitteesta www.kase.fi/~vitateam/
Yhteiset teatterimatkat, tupaillat sekä viime joulukuussa ensimmäistä kertaa toteutettu jouluateria ovat olleet kiitoksina aktiivisille kyläläisille.

Juha Lerssi

Vintturi ja Tastula
(Kaustinen)

Osuuskunta Kannustavan hankkeet

Tukea ja Työtä kotikylästä on hanke, jonka pyrkimyksenä on saada sivukylillä asuvat avuntarvitsijat ja vajaatyöllistyneet kohtaamaan niin, että apu asiakkaalle tulisi läheltä ja työnteko olisi mahdollista omalla kylällä ilman pitkiä siirtymiä. Tällöin työaika saataisiin käytettyä hyväksi eikä energia kuluisi välille. Hanke on luotu Kannuksen kaupungin kotipalvelun ja kotisairaanhoidon rinnalle – laadukkaaksi ja luotettavaksi toiminnaksi, täyttämään sitä tyhjiötä, jota resurssipulan vuoksi kaupunki tai kunta ei pysty hoitamaan.

TUKEA-toiminnan ajatuksena on helpottaa kotona asumista vastaamalla asiakkaan tarpeisiin yksilöllisesti. Vaikka kyse onkin kotipalvelusta, emme ole rajoittaneet tehtäväkenttää, vaan leivomme, luemme lehteä, lähdemme avuksi ostoksille tai sairaalaan, kannamme polttopuut, hoidamme kaikenlaiset siivoukset, olemme sauna-apuna ja vaihdamme verhoja ym. Tärkeintä on, että asiakkaan on mahdollista asua kotonaan turvallisesti.

TYÖTÄ-toiminta tarjoaa esimerkiksi maanviljelijäperheille mahdollisuuden lisätuloon työskentelemällä hankkeen kautta. Talvipäivinä, kun maatilan töissä on hieman vähemmän tekemistä, voisi isäntä tai emäntä käydä tekemässä parin tunnin keikkoja, ja tällä tavalla parantaa mahdollisuutta jatkaa pienemmälläkin tilalla.

Työntekijöiksi otamme sellaisia henkilöitä, jotka aidosti haluavat auttaa ja olla ihmisläheisessä työssä, ovat oma-aloitteisia ja joustavia. Varsinaista koulutusvaatimusta ei ole, mutta työntekijät valitaan silti huolella. Otamme töihin vain sellaisia henkilöitä, jotka tuntuisi hyvältä laittaa oman isoäidin avuksi tai vaikka hoitamaan omia lapsia.

Aiemmin toiminut **Oskari –projekti** oli Kannuksen, Lohtajan, ja Kälviän alueella toimiva kylien kehittämissuunnitelma. Näkökulmina olivat sekä työllisyys että viihtyvyys. Tarkoituksena oli mm. yhteistyönsuunnitelman perustaminen eri kylien välille ja osajien rekisteröinti. Painopiste osajien etsinnässä oli perinnetaitajissa – etsittiin puukontekijöitä, raudan takojia, aseentekijöitä ym.

Oskari-projektin tuloksia voidaan nähdä mm. Välivirteen kylällä, jossa esim. kyläavustajatoiminta on jatkunut projektin päätyttyäkin. Oskari-projektin innoittamana kyläyhdistys palkkasi työllistämistuen avulla työntekijöitä. Kyläavustajan tehtäviin on kuulunut siivouksia, lasten- ja vanhusten hoitoa, puiden pilkkomista. Tehtäviin on kuulunut myös kylän yhteisten tilojen viihtyvyyden hoito. Parhaimmat tulokset on saatu palkkaamalla ”monitoimihenkilö” joka on pystynyt avustamaan kyläläisiä monissa erityyppisissä tehtävissä.

Kyläavustajan työstä asiakas maksaa pienen korvauksen, joka jää osittain kyläyhdistyksen käyttöön. Näitä varoja on käytetty kyläläisten yhteisen hyvinvoinnin lisäämiseen – Välivirteellä on mm. oma kirjasto, johon saatiin myös lahjoituksia ja leikkikentälle on hankittu keinoja ja muita leikkivälineitä.

Välivirteellä on tällä hetkellä menossa atk-kurssi naisille ja Karjajärven vesittämissuunnitelma on aloitettu uudelleen.

Pohjanmaan osuuskunta Kannustava, Kannus

Kylätoimintaa Patanan kylällä

Vetelin Patanan kylällä talkootoiminta, naapuriapu ja yhteistyö ovat olleet aina tärkeä osa kyläläisen arkipäivää ja viihtymistä. Kynnys osallistua yhteisiin asioihin on yritetty pitää matalana ja kylällä oleva asiantuntemus on pyritty hyödyntämään kylän eduksi. Kylätoimikunta on toiminut jo pari vuosikymmentä yhteistyön koordinoijana sekä toimintojen ja tempausten käynnistäjänä.

Kylätoimikunta on ollut mukana järjestämässä kylällä kunnostus- ja rakennustalkoita (uimaranta, taukotupa Valkeakalliolla, pururata, ym.), juhlia, lentopalloturnauksia vappuna, ideanhaku- ja virkistysreissuja eri puolille maakuntaa, leikkimielisiä hiihtokisoja Kokkolaan muuttaneiden ukkomiesten ja poikamiesten kanssa, kaiken kaikkiaan monenlaista virkistävää ja tarpeellista yhteistoimintaa. Yhdessä nuorisoseuran kanssa on työllistetty kyläavustajaa, kylän tienvarsien siistijää ja puunpilkkoojaa.

Uuden kyläkoulun rakentamiseen osallistuminen ja sitoutuminen lähes puolen miljoonan markan talkootyöhön ison liikuntasalin saamiseksi oli viime vuosikymmenen suurin haaste, joka onnistui. Koulu on tärkeä kylän sydän lapsille ja aikuisille kyläläisille, ja se on nyt oiva vetonaula uusien asukkaiden ja opiskelemaan lähteneiden nuorten perheiden houkuttelemiseksi takaisin kotikylän asukkaaksi.

Tiedotus on tärkeä osa kylätoimintaa. Kyläkaupan ilmoitustaulu, puhelin ja postilaatikoihin jaetut tiedotteet ovat usein käytössä. Myös yhteydenpito kuntaan ja mediaan on asiallista ja tärkeää. Kunta voisi myös kannustaa kyliä yhteistyöhön, sillä yhteistyö on rikastuttavaa. Uskaltautukaamme siihen.

Patanan kyläsuunnitelma syntyi osana Kaustisen seutukunnassa v.2000 ollutta aluekehitys-hanketta ”Keski-Pohjanmaasta maankäytön mallimaakunta”. Patanan kylähanketta veti Maanmittauslaitos puolueettomana konsulttina, joka tarjosi kyläläisten käyttöön asiantuntija-avun. Kylällä tehtiin tarvekartoitus, jossa jokaiselta taloudelta kysyttiin toiveita, tarpeita ja kehittämisen suuntia. Palautteesta konsultti kokosi toimenpide-ehdotuksen. Patanalaiset hyväksyivät sen kyläkokouksissa. Kyläsuunnitelmasta tuli oikeastaan laajempi kokonaisuus, kylän kehittämisen toimintaohjelma. Suunnitelma on jatkuvasti täydentyvä, sitä päivitetään kylätoimikunnan kokouksissa ja toiminnan kautta.

Kylätoimikunnat ovat yhdistysten tärkeitä yhteistyökumppaneita. Esimerkiksi Patanan kylätoimikunnan sosiaali- ja työjaos sekä Perhonjokilaakson Omaishoitajat ja Läheiset ry. suunnittelivat ikäihmisten virkistyspäiviä toteutettavaksi Patanassa joka toinen viikko huhtikuusta 2002 alkaen. Tavoitteena on ikäihmisten kotona asumisen tukeminen, mielen virkistys ja yhdessäolo sekä perinnetiedon tallennus suunnitteilla olevaa kyläkirjaa varten. Toivottavasti suunnitelmat toteutuvat, jos eivät, keksitään yhdessä uutta.

Elinvoimaisuutta ja elämänlaatua kaikille kylille ja kyläläisille !!!

Päivi Patana, Patana (Veteli)

Puumalassa tanssitaan purppuria

Kaustisen Puumalan purppuriryhmän toiminnalle loivat otollista pohjaa sekä kyläkoulun liikuntasalin rakentaminen talkootyönä että Marttojen mukanaolo kolmivuotisessa koulun ympäristön kunnostamishankkeessa, joka toteutettiin POMO-rahoituksella vuosina 97-99. Näissä talkoissa löytyi yhdessä tekemisen meininki.

Jo muutamana kesänä oli kylällä järjestetty festivaalien ohjelmaan kuuluva kyläsoitto. Monet vieraat kertoivat löytäneensä sieltä oikean "vanhanajan festivaalitunnelman". Niinpä Kansanmusiikkijuhlat esitti toiveen, että tilaisuudesta kehiteltäisiin vielä tunnelmallisempi ja näyttävämpi.

Ensimmäisen suunnittelutilaisuuden kokoonkutsujina helmikuussa -99 olivat silloinen kylätoimikunta ja Kansantaiteenkeskuksen ohjelmasuunnittelija, oman kylän poika Kai-Eerik Känsälä. Paikalle ilmaantui parikymmentä uteliasta, paljolti sen ansiosta että porkkanana oli heti seuraavana kesänä mahdollinen matka Viroon Vörun kansanmusiikkijuhlille. Illan seurauksena alettiin suunnitella ja harjoitella ohjelmakokonaisuutta nimeltään "Kaustislaiset kruunuhäät". Alkoi vimmattu purppurin opettelu - onneksi omasta kylästä löytyi vielä vanhemmasta polvesta niitä, jotka olivat itse nuorempana purppuria kolmipäiväisissä häissä tanssineet. Tanssia säestämään koottiin soittajaryhmä. Kruunuhäitä varten piti tietysti hankkia myös sopivat asusteet: miehille puvustus löytyi helpommin, naisten pukujen ompeluun käytettiin toinenkin työtunti.

Ahkeran harjoittelun tuloksena Viron matka toteutui heti seuraavana kesänä. Sen jälkeen kruunuhäitä morsiamen hakuineen, vihkimisineen, miesten tarjoilemine perinneaterioineen ja purppuritanseineen on esitetty Kaustisen kansanmusiikkijuhlien ohjelmaan kuuluvana tilaisuutena kolmena kesänä, sekä mm. kansainvälisten festivaalijärjestäjien vuosikokouksen yhteydessä v. 2001, ja monissa maakunnallisissa tilaisuuksissa.

Mukaan on tullut uusiakin pareja, niin että nyt tässä amatööriohjalla toimivassa ryhmässä tanssii 12 paria. Soittajat, morsiamen pukijat, pappi ja kokit mukaan laskettuna esiintyjien määrä nousee noin 35 henkeen, mikä tämän kokoiselta kylältä on jo melkoinen joukko.

Tilaisuuksien järjestämiseen on toki tarvittu myös muita kuin ryhmässä toimivia kyläläisiä. Kaikki tämä on aivan uudella tavalla tutustuttanut ja yhdistänyt ihmisiä, ja virkistänyt monenlaista muutakin yhteistä toimintaa.

Viime vuoden aikana esim. yhdistettiin Puumalan ja Nikulan kylien kylätoimikunnat sekä alun perin koulun salin rakentamiseksi perustettu Salin Tuki ry. Uuden yhdistyksen nimeksi tuli Kyläkeidas ry. Sen puitteissa on mm. työllistetty kyläläisiä yhdistelmätuella, palkattu 4H:n kautta kesäksi leikkikenttä- ohjaajat, hoidettu festivaalimajoitusta, ja nyt parhaillaan ollaan hakemassa mukaan Leader-hanke Kotikylä+ :aan.

Kulunut kolme vuotta on ollut monella tavalla rikasta aikaa. Purppuriryhmän tulevissa suunnitelmissa on edelleen tallentaa, säilyttää ja välittää perinnettä nykyisille ja tuleville polville, esimerkkinä vuoden 2002 festivaaliohjelmaan merkityt sadan vuoden takaiset kinkerit.

Päivi Känsälä, Puumala (Kaustinen)

Eskola valtakunnallinen Vuoden Kylä 2001

Eskolan kylä on n 500 asukkaan teollistunut maalaiskylä Kannuksessa. Kylän asukasmäärä oli suurimmillaan 1950 luvulla Eskolan metsäradan ansioista, tällöin asukkaita oli yli 1000. Eskolan metsärata "pikkurata" oli metsähallituksen ylläpitämä puunkuljetusrata, jota pitkin kuljetettiin n 2 miljoonaa kuutiometriä puutavaraa, lähinnä halkoja vuosien 1921-1961 välisenä aikana.

Kun 1960 luvun alussa rata lopetettiin, lähti väki työn perässä pois kylältä. Kehitys jatkui 1980 luvun alkuun asti heikkenevänä. Tällöin perustettiin kylälle kylätoimikunta, joka oli osaltaan mukana, kun kylälle rakennettiin kylätalo vanhasta veturitalista. Kylätalon yhteyteen syntyi uusia asuntoja ja kylä alkoi kehittyä. Tässä kehitystyössä oli kunta voimakkaasti mukana. Perinteen vaaliminen ja historian hyödyntäminen oli myös osa kylän toimintaa. Kylällä on ollut aina vahva talkooperinne ja yhteishenki ja onnistuneen kylätalohankkeen myötä se edelleen vahvistui.

Suomen liittyessä Euroopan unioniin 1990 luvun puolivälissä muuttui edellytykset harjoittaa kylätoimintaa. Kun kylää päätettiin kehittää EU:n tuella, entinen tapa toimia ei ollut enää mahdollista. Näin syntyi Eskolan kyläyhdistys ry, jonka hallituksessa on 12 kyläläisten valitsemaa jäsentä.

Kylän ensimmäinen kehittämishanke perustui kyläsuunnitelmassa olleeseen ideaan Leppilammen kehittämiseksi. Kyläsuunnitelma oli laadittu jo 1990-luvun alussa kylätalohankkeen jälkeen. Samalla kun kylä opetteli hanketyöskentelyä alkoi kenenkään huomaamatta kehitystyö, jota ei vielä silloin oltu oivallettu. Kun yksi hanke valmistui loi se edellytykset vähintään kahdelle uudelle toiminnalle.

Syntyi lukuisia yhteistyöverkostoja ja uusia tuotteita esim. kylävideot. Alkoi positiivisten, kehittävien asioiden kierre - "kylälle syntyi säpinää". Kaikki ongelmat eivät tietenkään poistuneet kylältä, mutta paljon asioita saatiin kulkemaan myönteiseen suuntaan. Kylän kolmas suuri kehitysvaihe päättyi, kun Eskola nimettiin valtakunnalliseksi Vuoden Kyläksi ja aiemmin Vuoden Keski-Pohjanmaan kyläksi.

Uuden vuosituhaten alussa kylää odottaa uudet haasteet. Ongelmien poistaminen on aina haasteellista työtä, mutta kylällä on vankka usko siihen, että kun oikein yrittää niin asiat kääntyvät myönteiseen suuntaan.

Lisätietoja Eskolan kylän kotisivuilta: www.kotinet.com/eskolan.kyla

Tervetuloa kyläämme, viedään yhdessä kylän asiaa eteenpäin.

Jaakko Hautamäki

Eskola (Kannus)

Työmahdollisuuksien lisääminen ja elinkeinot

Kyläkoulujen keittiöitä vuokrattaisiin

- pienimuotoinen elintarvikeyritys tarvitsee tiloja toiminnan kehittämisessä/aloittaessa/tuotekehittelyssä, näistä saaduilla vuokratuloilla katetaan mahdollinen "keskuskeittiö" säästömalli

Kyläkoulut luomu- / lähiruokaan

- kyläkoulun keittiö olisi kyläläisten "yritys" joka myisi palvelujaan

Lämpöyrittäjä

- hake, pelletti, turve, tuuli, maalämpö

Metsästysmatkailu (myös kameralla)

- hirvi, pienriista, kalastus, ravustus, hylkeen pyynti

Kulttuurin tuotteistaminen

- matkailun oheispalvelut kaipaa lisää uusia tuotteita

Kylä sosiaalipalvelu yrityksenä

- äitiys/isyys/perhe/kyläyhteisö tuotteistetaan hoitamaan "maalaisjärjellä" suurkaupunkinsa "unohtamia" lapsia/nuoria/mielenterveys potilaita
- kyläkoulun yhteyteen erityisläästien pienluokka
- ympäristöhoito "terapiatyönä"
- kuntoutus palvelujen tuottaminen
- hoivatyö
- palvelutalot kylän keskustaan, kyläyhteisön tiivis huolenpito asukkaistaan

Elinkeinomalleja kylille

- kylän "myyminen" suuryrityksille kummikyläksi
- kylällä syntyneiden yrittäjyyden/johtajuuden tai muun erimerkillisen toiminnan käyttäminen kehittämiseen
- osa-aika-, kausi-, etä- ja sivutyön välitystoiminnan jalkauttaminen kylille
- konerenkaiden käynnistäminen
- osuuskunta "yrittäminen" joka tuottaa samalla sosiaalista kanssakäymistä

Esa Erkkilä

Kannus

Kylätoiminnan yhteistyökumppanit ja rahoittajat

Suomen Kylätoiminta ry

Meijeritie 2, 25410 SUOMUSJÄRVI,
puh. (02) 7381 761, fax (02) 7381 763
info@kylatoiminta.fi
www.maaseutuplus.net

Keskipohjalaiset kylät ry

Byarna i Mellersta Österbotten rf
Kylätie 10, 69150 ESKOLA,
puh. 0400 881 106
kannus.seura@kannus.fi

Pirityiset LEADER+ / Kotikylä+ ohjelma

PL 40, 69601 KAUSTINEN
pirityiset@pirityiset.fi
www.pirityiset.fi

Rieska Leader II ry.

PL 84, Valtakatu 4, 84101 YLIVIESKA
Pekka Salonsaari, toiminnanjohtaja
puh. (08) 423 490 ja 040 588 0254
fax (08) 423 492
pekka.salonsaari@ylivieska.fi

Keski-Pohjanmaan liitto

Rantakatu 14, 67100 KOKKOLA
puh. (06) 860 5700
fax (06) 868 0308
www.keski-pohjanmaa.fi

Keski-Pohjanmaan Kulttuuriliitto ry

Rantakatu 14, 67100 KOKKOLA
Juhana Lassila, kulttuurijohtaja
puh. (06) 8605 704, 040 517 8500
fax (06) 8680 308
juhana.lassila@keski-pohjanmaa.fi
www.keski-pohjanmaankulttuuriliitto

Maa- ja Metsätalousministeriö

Mariankatu 23, HELSINKI, PL 30, 00023
Valtioneuvosto
puh.(09)1601, fax (09)160
etunimi.sukunimi@mmm.fi
www.mmm.fi

Pohjanmaan TE-keskus, Maaseutuosasto

Kokkolan palvelupiste
Isokatu 15, PL 240 67101 KOKKOLA
puh. (06) 832 6500
fax (06) 832 6590
etunimi.sukunimi@te-keskus.fi
www.te-keskus.fi/pohjanmaa

Työministeriö

PL 34, 00023 Valtioneuvosto
puh. (09) 160 06
fax (09) 160 48990
kirjaamo.tyoministerio@mol.fi
www.mol.fi/tyoministerio

Pohjanmaan TE-keskus, Työvoimaosasto

Hovioikeudenpuistikko 19 A
PL 131, 65101 VAASA
puh. (06) 329 6300
fax (06) 317 8922

Keski-Pohjanmaan Maaseutukeskus ry

Rantakatu 5, 67100 KOKKOLA
puh. (06) 831 2200
fax. (06) 831 0269
tapio.kurki@maaseutukeskus.fi
www.maaseutukeskus.fi/kp/

Kaustisen seutukunnan kumppanuushanke

Pelimannintie 4, 69600 Kaustinen
puh. (06) 861 1044
iiris.jurvansuu@kase.fi
www.kase.fi

kuvitus: Noora Kaunisto
ulkoasu ja taitto: Arctosmedia / Jani Korkiakangas
painopaikka: Kauhavan Sanomalehti Oy, 6/2002

*Kylätöiminta käyntiin.
Yhteistuumin Play-nappulaa
painamaan!*

Keskipohjalaiset kylät ry

Pirjo Palosaari-Penttilä, vpj
pirjopa@kaustinen.fi

Päivi Patana
paivi.patana@veteli.fi

Jaakko Hautamäki, pj
kannus.seura@kannus.fi

Iiris Jurvansuu
iiris.jurvansuu@kase.fi

Tarja Riitamo
riitamo@huominen.com

Matti Mustajärvi, siht
matti.mustajarvi@kaustinen.fi

Esa Erkkilä
esa.erkkila@kotinet.com

